

Разместването на геополитическите пластове ще промени начина на работа на световната икономика

16 Май 2023 год.

бележки на Кристофор Павлов, Главен икономист на УниКредит Булбанк, представени на Дискусионен форум "НАРУШАВАНЕ ВЕРИГИТЕ ЗА ДОСТАВКА - ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И РЕШЕНИЯ" в Международен Център на УКБ.

През последните повече от три десетилетия след края на Студената война се смяташе, че частният сектор трябва да бъде оставен да играе колкото се може по-голяма роля при насочването на ресурсите в съвременната икономика. В основата на тази икономическа философия беше разбирането, че свободното движение на капитали, премахването на пречките пред международната търговия и ограничаването ролята на държавата в избора на икономически сектори фаворити са сред най-важните предпоставки за успеха на всяка една икономика.

Няма съмнение, че ползите от този начин на работа на световната икономика бяха големи. Бяхме свидетели на значително нарастване в стандарта на живот на почти всички страни участващи в процесите на глобализация. По недвусмислен начин се видя, че премахването на пречките пред международната търговия и свободното движение на капитали не могат да се оприличат на игра с нулев общ резултат.

Също така стана ясно, че ползите от глобализацията се разпределят неравномерно. Докато големите печеливши от премахването на пречките пред международната търговия и свободното движение на капитали в развиващите се страни бяха домакинствата с ниски доходи, то в развитите икономики ползите от участието в процесите на глобализация се оказаха концентрирани най-вече в ръцете на прослойките с най-високи доходи.

Тази парадигма на формулиране и провеждане на стопанската политика обаче, е на път да се изчерпа, като основната причина за това е сериозното разместване на геополитическите пластове, което предизвика нахлуването на Русия в Украйна, както и от нарастващото дрънкане на оръжия от страна на Китай срещу Тайван и някои други страни от региона на югоизточна Азия.¹

¹ Erik Nielsen, Sunday Wrap, 16.04.2023, https://www.research.unicredit.eu/DocsKey/economics_docs_2023_184893.ashx?EXT=pdf&KEY=C814QI31Ejqlm_1zIJDJJtmvAqN5jK-609YQd9aigM=&T=1&T=1

САЩ направиха заявка за мащабна промяна в провежданата политика

На този фон, администрацията на президента Байдън води стопанска политика, която започва значително да се отклонява от тази следвана от всички предишни правителства на САЩ в периода след края на Студената война през 1989 год.

Администрацията на Байдън следва амбициозна индустриална политика, която има за цел да възвърне загубените през последните тридесет години позиции на САЩ в глобалния производствен сектор. Тази модерна американска стратегия, както авторите и я наричат, си поставя за задача да катализира значително увеличение на частните инвестиции в сектори, които САЩ не само смятат за важни за тяхната национална сигурност, но и за основополагащи в усилията на правителството за запазване конкурентоспособността на тяхната икономика.

В същото време администрацията на президента Байдън се опитва да обясни, че нейната нова стратегия няма за цел задълбочаване на конфронтацията с Китай, както и, че не се опитва да постави Китай в блокада по отношение на достъпа до съвременни технологии, и следователно, не трябва да се разглежда като връщане към политиката на протекционизъм.

Свидетели сме на голяма промяна в мисленето на американските елити

В скорошни коментари на американския министър на финансите, Джанет Йелън², и на съветника по въпросите на националната сигурност, Джейк Съливан³, по същество се прави опит да се дефинира нова парадигма за формулиране и провеждане на стопанска политика или ако предпочитате по-различен избор на думи - да се формулира „Нов Вашингтонски консенсус“.

Това е израз на голяма интелектуална промяна сред елитите в САЩ. Според администрацията на президента Байдън моделът на глобализация от последните три десетилетия, който даваше приоритет на свободната търговия и свободните пазари над съображенията свързани с националната сигурност, усилията за противодействие на климатичните промени, и икономическата сигурност на средната класа, наред с множество важни позитиви е допринесъл и за известно подкопаване на социално-икономическите основи на демократичните общества.

В името на една свръх опростена представа за ефективност, редица вериги за производство на стратегически стоки бяха преместени в чужбина. Обещанието, че това няма да доведе до спад в работните места и производствения капацитет на американската икономика, не беше спазено. В резултат на това редица важни за икономиката на САЩ сектори, като производството на полупроводници и чипове или пък инфраструктурното строителство атрофираха.

² Remarks by Secretary of the Treasury Janet L. Yellen on the U.S. - China Economic Relationship at Johns Hopkins School of Advanced International Studies, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy1425>

³ The Biden Administration's international economic agenda: a conversation with national security advisor Jake Sullivan, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2023/04/es_20230427_sullivan_intl_economic_agenda_transcript.pdf

Свърхконцентрация на важни производства

Стигна се до свърхконцентрация на производства. Например, в момента 80% от обработката на минералите, които са ключови за производството на чиста енергия, като литий, кобалт, никел и графит се извършва в Китай. В същото време географското разпределение на запасите, от тези четири ключови минерали, е много по-равномерно, както може да се види от данните представени с Графика 1.

Това означава, че при определени обстоятелства глобалните вериги за производство на чиста енергия могат да бъдат превърнати в оръжие, по подобен начин на това, което наблюдавахме да се случва с веригите за добив и преработка на суров петрол и природен газ в Европа през седемдесетте години на миналия век както и през последната година и половина след нахлуването на Русия в Украйна.

ГРАФИКА 1: РЕЗЕРВИ ОТ МЕТАЛИ, НЕОБХОДИМИ ЗА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД ПО СТРАНИ (2021)

КОБАЛТ				ГРАФИТ				НИКЕЛ				ЛИТИЙ			
Ранг	Страна	Резерви (в хил.тона)	Дял от резервите	Ранг	Страна	Резерви (в хил.тона)	Дял от резервите	Ранг	Страна	Резерви (в хил.тона)	Дял от резервите	Ранг	Страна	Резерви (в хил.тона)	Дял от резервите
1	ДР Конго	3 500	51.4%	1	Турция	90 000	24.7%	1	Индонезия	21 000	23.7%	1	Чили	9 200	45.4%
2	Австралия	1 400	20.5%	2	Китай	73 000	20.0%	2	Австралия	20 000	22.5%	2	Австралия	5 700	28.1%
3	Куба	500	7.3%	3	Бразилия	70 000	19.2%	3	Бразилия	11 000	12.4%	3	Аржентина	2 200	10.9%
4	Замбия	270	4.0%	4	Мадагаскар	26 000	7.1%	4	Русия	6 900	7.8%	4	Китай	1 500	7.4%
5	Филипини	260	3.8%	5	Русия	25 703	7.0%	5	Куба	5 500	6.2%	5	САЩ	750	3.7%
6	Русия	250	3.7%	6	Мозамбик	25 000	6.9%	6	Филипините	4 800	5.4%	6	Зимбабве	220	1.1%
7	Канада	220	3.2%	7	Украйна	13 761	3.8%	7	Китай	2 800	3.2%	7	Бразилия	95	0.5%
8	Мадагаскар	100	1.5%	8	Индия	8 000	2.2%	8	Канада	2 600	2.9%	8	Португалия	60	0.3%
9	Китай	80	1.2%	9	Мексико	3 100	0.8%	9	САЩ	110	0.1%		Останалия свят	530	2.6%
10	Нова Каледония	64	0.9%	10	Шри Ланка	1 500	0.4%		Останалия свят	14 000	15.8%				
	Останалия свят	169	2.5%		Останалия свят	28 848	7.9%								
Общо		6 813	100%	Общо		364 912	100%	Общо		88 710	100%	Общо		20 255	100%

Източник: BP Statistical Review of World Energy 2022, The World Nickel Factbook 2021, УниКредит Булбанк

Следователно, може да се обобща, че съществуващия до преди нахлуването на Русия в Украйна начин на организиране на производствените процеси прави разходите възможно най-ниски, когато веригите за доставки работят оптимално. И най-малкото смущение в тези прекалено дълги и сложни производствени вериги обаче може значително да увеличи разходите или пък в най-лошия случай да доведе до остър спад в предлагането, който да разстрои световната икономика.

Функционирането на веригите на доставки ще се промени

За да се адресират рисковете от свърхконцентрация, голяма част от глобалните производствени вериги ще бъдат изградени по нов начин.

Аутсорсингът, който доскоро беше източник на национална гордост, се заменя от хоумшоринг или френдшоринг, за веригите за производство на стоки важни за

националната сигурност, както и на такива, които се смятат от значение за конкурентоспособността на икономиката и просперитета на средната класа.

В редица сектори, световната икономика ще работи с по-голям свръхкапацитет. Този свръхкапацитет ще трябва да бъде географски добре диверсифициран и разположен в приятелски държави, за да може да се преодолее рисковете за веригите на доставки произтичащи от свръх концентрацията на производства в Китай.

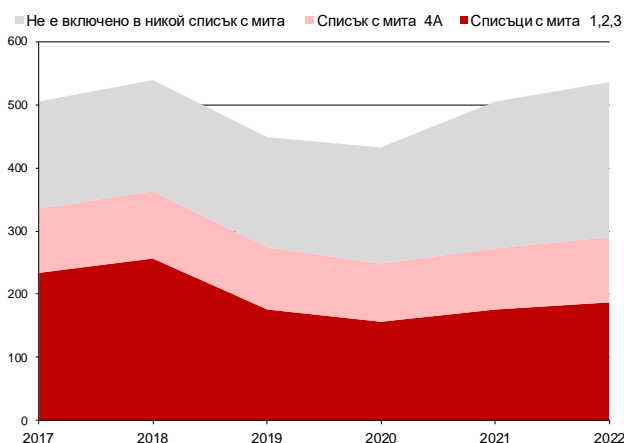
Това ще доведе до увеличаване на сигурността и устойчивостта на веригите за доставки. Друга положителна последица ще бъде увеличението на инвестициите, а от там и на икономическия растеж, тъй като ще бъде необходимо да се изградят значителни по обем нови производствени мощности в приятелски държави. Така обаче ще се жертва част от ефективността. Ще има и цена, която ще се плати за тази по-голяма устойчивост и сигурност под формата на по-високи производствени разходи, което ще доведе и до известно увеличаване на инфлацията.

Ще се прилагат по-сложни и по-всеобхватни режими на търговски санкции

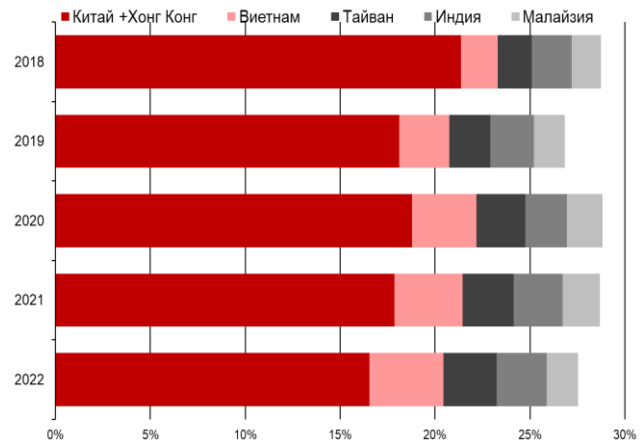
Налагането на всеобхватни и все по-сложни режими на санкции и забрани по отношение на износа на определени стоки ще продължи да бъде част от начина на работа на световната икономика. Това, може би най-ясно се вижда от наложените на Русия всеобхватни санкции след нахлуването и в Украйна, но също така личи и от еволюцията в търговските отношения между САЩ и Китай (виж Графика 2 и 3).

Ще бъде важно налагането на санкции да се ограничи до сравнително малка част от общия стокообмен. Ще бъде също от значение страните, които налагат такива ограничения да обяснят на международната общност защо го правят, както и да предприемат мерки, които да смекчат негативните ефекти от тези ограничения за трети страни. Всички тези стъпки ще бъдат необходими, за да се предотврати връщане на световната икономика към политиката на протекционизъм.

ГРАФИКА 2: ВНОС В САЩ НА КИТАЙСКИ СТОКИ С НАЛОЖЕНИ МИТА (в млрд. долари)

ГРАФИКА 3: ДЯЛ НА ВНОСА НА СТОКИ В САЩ ОТ КИТАЙ И ДРУГИ АЗИАТСКИ СТРАНИ (в %)

Източник: Bureau of Economic Analysis U.S. Department of Commerce, Peterson Institute for International Economics, УниКредит Булбанк

САЩ имат намерение да заменят традиционните търговски споразумения, които имат за главна цел да осигуряват достъп до пазари, с нови партньорства в областта на икономиката, които ще помагат да се адресират глобални предизвикателства, като промените в климата, дигиталната сигурност и ограничаването на подкопаващата публичните приходи нездравословна конкуренция при корпоративните данъци.

Намесата на публичния сектор в икономиката ще нараства

Публичният сектор ще играе по-голяма роля в процеса на инвестиране. Новата американска индустриална стратегия предвижда правителствата да инвестират повече средства в изграждането на производствен капацитет в стратегически за икономиката сектори, където по една или друга причина частните компании все още не са склонни да инвестират достатъчно свои собствени средства.

Тук пример номер едно е изграждането на капацитет за производство на чиста енергия. Тъй като по-голямата част от глобалния производствен капацитет тепърва ще се изгражда, САЩ биха искали важна част от тези нови инвестиции да са разположени на тяхна територия или на тази на техните геополитически съюзници. Но примерите, разбира се, не свършват с производството на чиста енергия, както и изграждането на екосистемите свързани с производството на чиста енергия.

Субсидирането на стратегически важни за сигурността компании се увеличава, докато в същото време правителствата започват все по-активно да се намесват в привличането на нови ПЧИ. Може би най-добрият пример за това е случващото се в Германия, където федералното правителство се опитва да накара Интел да разшири планираната от тях инвестиция в производството на чипове за 17 млрд. евро, като предлага значително увеличаване на държавните субсидии за проекта.

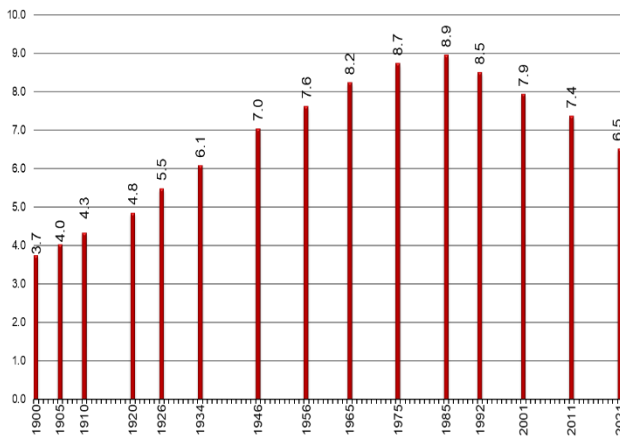
Българската икономика ще се изправи пред нови възможности

Българското стопанство изглежда добре позиционирано, за да се възползва от тази нова парадигма на формиране и провеждане на глобалната стопанска политика.

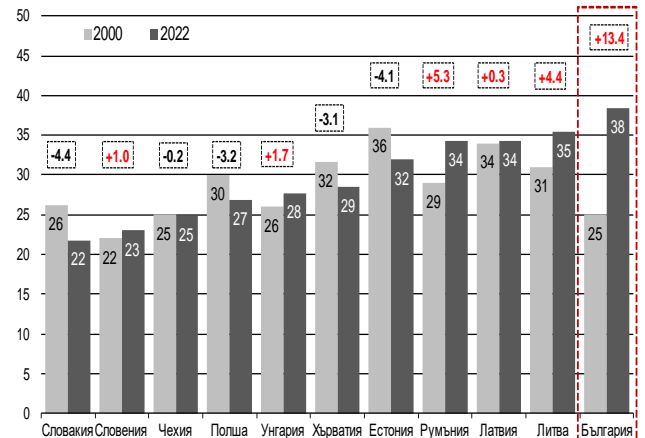
За да стане възможно това обаче България ще трябва да намери верните решения по отношение на оставащите структурни предизвикателства, най-трудните сред които са демографският спад и дълбоките неравенства (виж Графики 4 и 5).

На първо място, властите ще трябва да направят страната отново привлекателна за самите българи. Това не само ще намали емиграцията и изтичането на мозъци, но и ще даде допълнителни причини на онези повече от един милион наши сънародници в чужбина да се замислят за връщане в България. Ще бъде необходима и умна политика за привличане на емигранти от други страни, както и значително увеличаване на инвестициите в образование и подобряване на общественото здраве, за да започнат да се адресират значителните дефицити на пазара на труда.

ГРАФИКА 4: БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ДАННИ ОТ ГОДИНАТА НА ПРЕБОРЯВАНЕТО (в млн. души)

ГРАФИКА 5: КОЕФИЦИЕНТ НА ДЖИНИ*

Източник: Евростат, Национален Статистически Институт, УниКредит Булбанк

*Коефициентът на Джини измерва до каква степен разпределението на доходите в една икономика се отклонява от перфектното. Стойността на коефициента варира в границите от 0 до 100. Ако коефициентът е равен на 100, това би означавало, че един човек получава 100% от доходите (максимално неравенство). Ако коефициентът е равен на 0, това би означавало, че всички в икономиката получават равни доходи (перфектно равенство). Следователно, колкото по-ниска е стойността на Коефициента на Джини, толкова по-равномерно са разпределени доходите в икономиката. Данните за Чехия и Хърватия започват от 2001; за Словакия от 2005. Последни отчетени данни за Чехия, Словакия, Словения, Полша, Румъния, Унгария и Литва към края на 2021.

Преди всичко обаче, страната ще трябва да се справи с отчуждението между елит и народ, което подхранва популизма, увеличава политическата нестабилност и подкопава нейната евроатлантическа идентичност.

ДИСКЛЕЙМЪР

Настоящият документ е изготвен на базата на обществено достъпна информация от източници, които се считат за надеждни, но за пълнотата или точността на тази информация не носим отговорност. Всички оценки и мнения, включени в този документ представляват независима преценка на екип "Икономически проучвания" към момента на неговото публикуване. Ние си запазваме правото да променим изразеното в документа мнение по всяко време, без предварително уведомление, както и да не актуализираме тази информация или да я оттеглим, без предварително уведомление.

Този документ е изготвен само с информационна цел, не е предназначен и (i) не съставлява, както и не е част от предложение или покана за продажба, отправяне на предложение за закупуване или записване на финансови инструменти (ii) не представлява съвет за отправяне на предложение за закупуване или записване на финансови инструменти, или какъвто и да е съвет за вземане на инвестиционно решение (iii) за реклама. Инвестиционните възможности, дискутирани в този доклад могат да се окажат неподходящи за някои инвеститори в зависимост от техните специфични инвестиционни цели и времеви хоризонт или в контекста на тяхното цялостно финансово състояние. Дискутираните инвестиции могат да се колебаят в цената или стойността. Инвеститорите могат да получат по – малко отколкото са инвестирали. Промените в обменните курсове могат да окажат неблагоприятен ефект върху стойността на инвестициите. Освен това, минало изпълнение не е непременно показател за бъдещи резултати. В частност, рисковете, свързани с инвестиции във финансови инструменти в процес на обсъждане, не са обяснени в тяхната цялост.

Съдържащата се в този документ информация се отнася за момента, към който е предоставена, и не може да замести получаването на индивидуален инвестиционен съвет. Инвеститорите трябва да вземат свое собствено решение относно това дали инвестициите, които се реферират в документа са подходящи, с оглед на съответните рискове, своята инвестиционна стратегия и своя правен, данъчен и финансов статус.

Тъй като настоящия документ не представлява пряка или косвена инвестиционна препоръка или инвестиционен съвет, нито целия документ, нито част от него може да се счита за основа или мотив или обосновка за сключване на договор или поемане на какъвто и да е ангажимент. Инвеститорите се призовават да се свържат със своя банков инвестиционен консултант за индивидуални обяснения и съвет.

УниКредит Булбанк и/или неговите директори, мениджъри и служители не носят каквато и да е отговорност към получателите на този документ и/или към трети лица за каквито и да е загуби, произхождащи от ползването на настоящия документ или неговото съдържание.

Този документ не е предназначен за конкретни частни инвеститори, и информацията, съдържаща се в него, не може да бъде разкривана, разпространявана, възпроизвеждана или публикувана по каквато и да е причина без предварителното съгласие на УниКредит Булбанк.